

NÅR EN KRIG BLIVER FOR LANG

- må medaljebåndet strækkes til det yderste -

Tekst & billeder: Poul Christensen

I starten af 2. verdenskrig tromlede tyskerne modstanderne fra en side med deres nye militære strategi "Blitzkrieg" - eller på dansk "Lynkrig". Først Polen og sidenhen Holland, Belgien og Frankrig. Danmark og Norge blev jo også besat af tyskerne, dog ikke med en egentlig "Lynkrig", men hurtigt gik det. Lynet mistede dog sin kraft på Østfronten, hvor forsyningslinjerne blev lange og sårbare, og hvor alt der kunne gå galt, begyndte at gå galt. Helt galt gik det som bekendt for tyskerne ved Stalingrad, og herfra blev det bare en langsom død, hvor Wehrmachts dygtige generaler kun trak pinen ud.

For mig har det altid været et interessant aspekt, hvordan tyskerne blev presset til at tænke ud af boksen, og det gjorde de bestemt og udover at forlænge krigen, så har det også gjort det til et interessant samleområde eller rettere samlerområder. Det skal her nævnes, at de efterfølgende tyske udmærkelser er gengivet så tæt på naturlig størrelse som muligt.

Tyskerne var meget beviste om, hvordan man får unge mænd (og kvinder) til næsten blindt at gå i døden for deres land, og denne disciplin forædlede nazisterne til det yderste - gennem skoling af hele befolkningen helt fra de yngste årgange i nationalbevidsthed og en selvforståelse som overmenneske. En ikke uvæsentlig del af motiveringen af soldaterne var tyskernes strømlinede belønningssystem i form af ordner og medaljer.

Jernkorset - Ridderkorset

Den mest kendte tyske orden er uomtvisteligt Jernkorset. Korset er oprindeligt en præjsisk militærorden tilbage fra Napoleonskrigene og indstiftet første gang i 1813. Anden gang det blev indstiftet var i 1871 - den fransk-tyske krig. Tredje gang var i 1914 - 1. verdenskrig og måske sidste gang i 1939 til 2. verdenskrig. Jernkorset havde oprindeligt en overbygning - Storkorset - som blev givet til officerer, men under 2. verdenskrig kom en ny overbygning - Ridderkorset - som passede bedre ind i nazistiske selvforståelse.



Ridderkorset - TH: Foto af Egon Christoffersen
- en af de få danskere, der blev det tildelt

Jernkorsets 2 klasser

1. klasse - med nål eller skrue på bagsiden, den bæres på brystet (venstre side).
2. klasse - med ring og bånd, hvor kun båndet bæres på uniformen i knaphullet (normalt næstøverste).

Jernkorset af 2. klasse blev også båret i ordensspanger på uniformen ved særlige lejligheder.

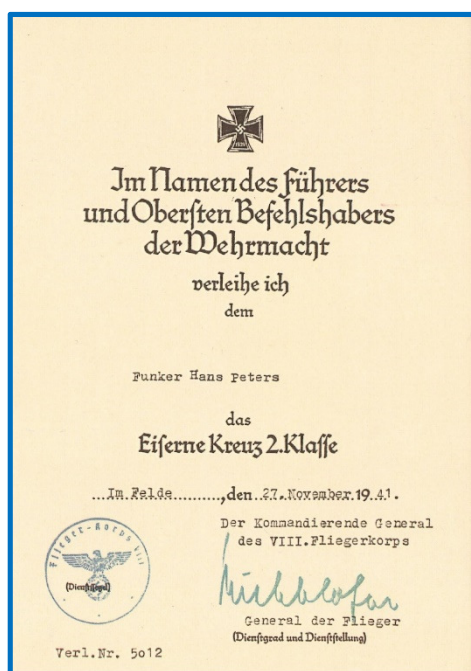
For at give Jernkorset mere vægt blev tildelingsdokumentet altid underskrevet af øverste chef for enheden, og det var mange gange en general, som sidst på krigen måske har været tæt på skrivekramper, når man ser på tildelingstallene nedenfor:

2. klasse - omkring 3.000.000 tildelte (under 1. verdenskrig var tallet ca. 5.200.000 Jernkors 2. klasse)

1. klasse - omkring 300.000 tildelte (under 1. verdenskrig var tallet ca. 200.000 Jernkors 1. klasse)

Jernkorsets Ridderkors - der endte med at være i 5 grader - her var det samlede tildelingstal 8.397 stk.

Til sammenligning blev der under 1. verdenskrig kun tildelt 4 af Jernkorsets Storkors.



**Tildelingsdokument for
Jernkors 2. klasse.
Størrelse ca. A5.
(Vandel Bunker-Museum)**

**TH: Jernkorset 2. klasse
med bånd og helt til højre
Jernkorset 1. klasse med
tilhørende æske**



Deutsches Kreuz

For at afdæmpe tildelingen af Ridderkors blev der i 1941 indstiftet et kors, som kunne tildeles soldater hvis dåd ikke rakte til et Ridderkors. Korset blev kaldt "Deutsches Kreuz" og kom i 2 udgaver. I "guld" - givet for tapperhed og i "sølv" - givet for udsædvanlig dåd, men ikke ved fronten. Kun soldater, der havde Jernkorset 1. og 2. klasse, kunne blive tildelt korset. Det Tyske Kors i sølv blev tildelt omkring 2.500 gange og Det Tyske Kors i guld blev tildelt omkring 26.000 gange. 2 danskere fik korset i guld: SS-Sturmbannführer Peter Sørensen og SS-Hauptsturmführer Johannes Hellmers. Det Tyske Kors er en utrolig veldesignet orden med et meget flot emaljearbejde, og den har ikke været billig at fremstille.



Til venstre Det Tyske Kors i guld. En af de få tyske ordner, der blev båret på højre side af soldatens bryst. Under krigen fremstillede man ordner i stof, hvor det kunne være uheldigt med metal mærker på uniformen. Det var specielt tiltænkt Luftwaffes piloter og faldskærmsjægere, hvor faldskærmslinjer og medaljer ville være en dårlig kombination, men andre enheder anvendte også disse flot broderede ordner.

Til højre ses et broderet Tyske Kors i Guld - hvor kun "guld"-krandsen er af metalblik.

Ehrenblattspange

Senere på krigen var der behov for at bremse yderligere op for tildelingen af Ridderkors og i 1944 blev "Ehrenblattspang des Heeres" indført. Den blev tildelt soldater i hæren og Waffen-SS. Senere på året blev der også indført Ehrenblattspanger for Luftwaffe og Kriegsmarine. Spangen blev båret på jernkorsbåndet på brystet i næstøverste knaphul. Ser man på spangen, som er flot forgyldt, så er det bare et stykke udstandset metalblik på størrelse med en ølkapsel, og den har ikke kostet mange Reichsmark at fremstille. Set i forhold til Det Tyske Kors fra 1941, så fortæller det klart, at krigen er ved at blive for lang og resurserne knappe for tyskerne. Igen for at give denne enkle orden mere vægt, så blev de tildelt navne indført i Wehrmachts æresliste - Ehrenblatt, og for mandskab og underofficerer udløste tildelingen også en forfremmelse. Der blev til hæren og Waffen-SS tildelt omk. 4.500 spanger. Luftwaffe tildelte omk. 180 stk. og for Kriegsmarine er man kun bekendt med 29 tildelinger.



Hæren og Waffen-SS



Luftwaffe



Kriegsmarine

Ehrenpokal der Luftwaffe

Luftwaffe - specielt piloterne - var nok de mest forkælede i den tyske militærmaskine. Deres chef Hermann Göring holdt sig ikke tilbage, når der skulle designes uniformer som selskabsjakker og officersslag, og ser man på deres officerssabel, så ligner det mere et riddersværd fra middelalderen.

Nedarvet fra 1. verdenskrig indstiftede Reichsmarschall Göring selv Luftwaffes sølvpokal - "Ehrenpokal der Luftwaffe" - i februar 1940. Her var der virkelig tale om en sølvpokal af 420 gram 835 sølv, 20 cm høj og 10 cm i diameter. Men allerede midt i 1942 måtte man rette til på grund af manglende resurser og herefter blev pokalen fremstillet i alpaka (nysølv). I sommeren 1944 blev pokalen udfaset og afløst af blik-kapslen "Ehrenblattspange der Luftwaffe" - virkelig en synlig deroute - på svækkelsen på de tyske kræfter og resurser.



De to udgaver af Luftwaffe-pokalen:

TV: 1. model i sølv. Den er givet til Unteroffizier Josef Kehren d. 30. november 1940

TH: 2. model i alpaka. Den er givet til Unteroffizier Martin Görner d. 16. december 1942

Panzervernichtungsabzeichen

Som bekendt så er der ikke noget der booster udviklingen af våben som krig. En af de våbentyper, der blev voldsomt udviklet på under 2. vk. var kampvogne, og i forlængelse heraf våben til nedkæmpning af kampvogne. Med fremkomsten af hulladningsammunition blev det muligt at ødelægge en kampvogn med et håndvåben som for eksempel en geværgranat, en Panzerfaust eller en Panzerschreck. Det var dog ikke helt ufarligt at komme på skudhold af en kampvogn med disse våben. Derfor indførte tyskerne en udmærkelse med det meget lange navn: "Das Sonderabzeichen für das Niederkämpfen von Panzerkampfwagen durch Einzelkämpfer" eller kort "Panzervernichtungsabzeichen" på dansk Panser-ødelæggelsesmærket, som blev givet for nedkæmpelse af kampvogne med håndvåben.

1 nedkæmpet fjendtlig kampvogn udløste mærket med en sort blikkampvogn på et sølvfarvet bånd.

Med 5 kampvogne nedkæmpet udløste det et mærke med en guldfarvet kampvogn på guldfarvet bånd.

Det var også ved at blive lidt små med plads til nye udmærkelser på de tyske uniformer. Disse mærker blev placeret på højre overarm. Havde en soldat nedkæmpet 21 kampvogne, så gik han med 4 guld- og 1 sølvmærker på overarmen - dette hørte dog til sjældenhederne. Mærket i sølv ses på næste side.

Kampfabzeichen

De tyske kampmærker - Kampfabzeichen - som blev givet til Hær og Waffen-SS soldater, blev som regel tildelt soldaten efter 3 kampdage. Det kunne for eksempel være Infanteri-mærket i sølv og bronze eller Panser-mærket igen i sølv og bronze. Det siger sig selv at de fleste soldater i en enhed hurtigt havde erhvervet disse tegn, og derfor måtte der udvikles nye udmærkelser som skulle tilskynde soldaterne til fortsat kamp. For infanteriets vedkommende blev der indført en Nærkamp-spange og den kom i guld, sølv og bronze.

Bronze for 15 dage. Sølv for 30 dage og Guld for 50 dage.

For Panser-mærket og det Almene-kampmærke (blev bl.a. givet til pioner-soldater og besætninger på selvkørende kanoner) indførte man mærker hvor antallet af kampdage fremgik tydeligt. I første omgang et mærke for 25 dage og et for 50 dage. Det mærke var samtidig lidt større end det for 3 kampdage, og designet var også strammet op. Senere kom der endnu 2 mærker med kampdage, nu for 75 og 100 dage. Igen lidt større og designet lidt skarpere.



TV: Infanterimærket i bronze - givet til soldater fra motoriserede infanteri-enheder.

TH: Infanterimærket i sølv - givet til ikke motoriserede infanteri-enheder - dvs. hestetrukne.

Man regner med at 80% af Wehrmacht enheder var hestetrukket i 1940.

Center øverst: Nærkamp-spange - givet for 15 dokumenterede kampdage.

Center nederst: Panser-ødelæggelsesmærket - givet for nedkæmpelse af kampvogne



De tre forskellige udgaver af Panser-mærket. Mærkerne for 25 og 50 dage er ens og mærkerne for 75 og 100 dage er ens - kun nummeret er forskelligt

Medaljer trykt på stof

Sidst på krigen begyndte tyskerne at trykke deres stofmærker som tidligere havde været broderet eller vævet - det kunne være uniformsmærker som ørne og gradstegn.

Et af de sidste tiltag tyskerne lavede, var at begynde at trykke deres såret-mærker på stof - det var alle 3 modeller - sort, sølv og guld. Det var ikke kun for at spare metal, men det var også fordi det kneb med at få metalmærkerne frem til forbindingspladserne - det var planen, at soldaten skulle kunne få ombyttet stofmærket med et metalmærke, når dette blev muligt.



TH: Ubrugt såret-mærke i sort på mørkegrøn baggrund trykt på stof. TV: Standard maskinbroderet SS-ærmeørn. TV nederst: Sen SS-ærmeørn trykt på stof - den viser tydelige tegn på brug

Artiklen her skal ses som kun en overfladisk beskrivelse af udviklingen af det tyske medalje-system gennem 2. verdenskrig. Her er bare vist et udpluk af eksempler og de enkelte medaljers tildelingskriterier er langt mere komplekse end beskrevet her - men et spændende samlerområde det er det bestemt.



Et godt eksempel på hvordan tyske soldater kunne være dækket med medaljer af stof og metal